

รูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุข (FART)

Happy learning pattern (FART).

ปานทิพย์ พอดี

Pantip Pordee

Received: 21 November 2020, Revised: 21 September 2021, Accepted: 21 September 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นการพัฒนาคูณภาพของคนในชาติให้เข้าสู่โลกในยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคูณภาพของคนให้มีคุณภาพเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและ จำเป็นอย่างยิ่ง การศึกษาเป็นกระบวนการสร้างคนให้มีคุณภาพเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม โดยต้องจัดการศึกษาเพื่อคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุข (FART) ประกอบด้วย สัมพันธภาพในครอบครัว (Family relationship) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motivation) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (Relationship between students and peers) คุณภาพการสอนของครู (Teacher teaching quality)

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนรู้, ความสุข

Abstract

Education is an important tool in the development of the country. It is the quality development of the people of the country. To enter the world in the 21st century by aiming to encourage students to have morality Love thai Have analytical thinking skills Can live in peace with others in the world society In organizing education to develop the quality of people to have quality is a matter of importance and Absolutely necessary Education is the process of creating quality people that are desirable in society. It must provide education for people

to be fully developed and able to live happily in society. Using a happy learning pattern (FART) contains Family relationship Achievement motivation Relationship between students and peers. (Relationship between students and peers) Teacher teaching quality.

Keywords : Learning pattern, Happy

บทนำ

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : 10 กรกฎาคม 2518 ความว่า ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนา และการกระทำไม่ว่าได้มาด้วยความบังเอิญหรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น ความเจริญที่แท้ลักษณะเป็นการสร้างสรรค์ เพราะอำนวยความสะดวกถึงผู้อื่นและส่วนรวมด้วย

ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนแสวงหาและพยายามที่จะทำให้ตนเอง และคนที่รู้จักใกล้ชิดมีความสุข ความสุข คือ ความสบายกาย ความสบายใจ มี 2 แบบคือ ความสุขจากภายใน หมายถึง มีความสงบในตนเองหรือมีความสุขจากการรู้เท่าทันเข้าใจความจริงของสิ่งทั้งหลายเป็นความสุขของปัญญา เนื่องจากเห็นแจ้งความจริงเป็นความโปร่งโล่ง ไม่มีความติดขัดบิ่บคั้นใจ ความสุขภายนอก คือ การมีสุขภาพดี การมีทรัพย์สิน เงินทอง การมีอาชีพการงานที่มั่นคง การมียศ ฐานะ ตำแหน่ง การเป็นที่ยอมรับในสังคม การมีมิตรสหายบริวาร และการมีชีวิตครอบครัวที่ดี (พระธรรมปิฎก. ป.อ. ปยุตโต., 2538: 58-61) และการที่รู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง และสามารถบังคับควบคุมตนเองอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดความคิด การพูดและการกระทำต่างๆ ตลอดจนการเลี้ยงชีพอย่างถูกต้องและมีจิตใจที่ผ่องใส มีความ پاکเพียร ความไม่ประมาท และความตั้งมั่น (ประเวศ วะสี, 2530 : บทนำ)

การมีสภาพชีวิตที่เป็นสุขอันเป็นผลจากการมีความสามารถในการจัดการปัญหาในการดำเนินชีวิตมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี โดยครอบคลุมถึงความดีงามภายในจิตใจ ภายใต้อสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (กรมสุขภาพจิต, 2544 : 228) ซึ่งความสุขที่แท้จริงก็คือ จิตสงบ จิตว่างจากกิเลสอันเอง แต่ถ้าเราเป็นสุขเพราะตาหูรูป รสสัมผัส จมูกได้กลิ่นลิ้นได้รส กายได้ถูกต้องอะไรต่ออะไรต่าง ๆ นั้น หาใช่เป็นความสุขที่แท้จริงไม่ เพราะมัน

เป็นเรื่องของการปรุ่แต่ง สุขเพราะมีอะไรมาช่วยให้เกิด ความสุข ความเพลิดเพลิน ความหลงใหล มัวเมาอยู่ในสิ่งเหล่านั้น ไม่ใช่ความสุขแท้ ความสุขที่แท้คือใจมันสงบ แม้มีอะไรมากระทบ ก็ไม่ตื่นเต้น ไม่ยินดียินร้าย ไม่หวาดเสียว ไม่สะดุ้งกลัว ในเรื่องอะไรต่างๆ อย่างนั้นเรียกว่า ใจสงบ พอใจสงบก็เป็นความสุขที่แท้ขึ้นมาทันที (ปัญญา นันทภิกขุ, 2544: 13) ดังนั้น ความสุข (Happiness) ก็เกิดจากความรู้สึกพอใจในชีวิตของตนเองและสภาวะรอบข้าง อันเป็นผลจากการมีสติรู้จักตนเองมีความสามารถในการจัดการปัญหาในการดำเนินชีวิต มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี โดยครอบคลุมถึงความดีงามภายในจิตใจภายใต้สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

การเรียนรู้ที่จะเป็นคนเก่งและคนดี ต้องควบคู่ไปกับการเป็นคนที่มีความสุข โดยความสุข มักจะต้องมาก่อนความเก่งและความดีจึงจะตามมา รัฐบาลจะต้องช่วยให้ประชาชนได้พัฒนาทั้ง 3 อย่างนี้พร้อมกันอย่างมองเห็นความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน เราจึงจะสร้างประชาชนพลเมือง ที่มีคุณภาพมีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ทำให้โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน และ ประเทศเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง อย่างฉลาด และมีประสิทธิภาพเป็นธรรมและยั่งยืนได้อย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551 : 166-167) การที่จะทำให้เด็กมีความสุขในการเรียนรู้นั้นเด็กจะต้องได้เรียนรู้ ภายใต้บรรยากาศการได้รับการยอมรับในความสามารถอยู่เสมอ ได้รับการชมเชยการเสริมแรงได้ ทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและความถนัดของตนเอง จนเกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจ ในตนเอง นอกจากนี้การทำให้ผู้เรียนมีความรักและศรัทธาต่อครูผู้สอนก็จะทำให้นักเรียน มีความสุขในการเรียนได้

ในการส่งเสริมนักเรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุขนั้นมีปัจจัยอยู่หลายประการ เช่น มาจาก คุณลักษณะภายในตัวผู้เรียนเอง พบว่า นักเรียนที่มีสุขภาพแข็งแรง มีความรู้สึกภูมิใจในตนเองและ นักเรียนได้เรียนในวิชาที่ตนเองชอบ จะสามารถเรียนได้อย่างเต็มที่และมีความสุขในการเรียน (สายทิพย์ แก้วอินทร์, 2548 : 189) นอกจากปัจจัยด้านคุณลักษณะภายในตนเองแล้วยังมีปัจจัย ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ประกอบด้วยความสัมพันธ์ของครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อน และ ชุมชนที่อาศัยอยู่ (ศศิธร สิทธิพรหม, 2548 : 156) โดยปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนกับการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างมีความสุขมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นฤมล อึ้งเจริญ, 2555 : 201) อีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ

คือ คุณลักษณะของครู ทั้งในด้านพฤติกรรมของตัวครูผู้สอนเอง และทักษะการปฏิบัติการสอน ในด้านพฤติกรรมครูต้องเป็นแบบอย่างทั้งในและนอกห้องเรียน มีความรักความเมตตา ความเอื้ออาทรปรารถนาดีต่อนักเรียนในด้านทักษะการสอนครูจะต้องเตรียมการสอนมาอย่างดี จัดการสอนอย่างมีกระบวนการและให้ครูบอกรับประกอบในการสอน (ประสงค์ ปุกคำ, 2554 : 128)

การจัดการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กมีความสุขจะต้องคำนึงถึงสิ่งสำคัญคือ สิ่งแรกสุขภาพร่างกายและความปลอดภัยจากยาเสพติด ถ้าหากว่าเด็กมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บก็จะทำให้มีความสุข สิ่งที่สองคือ ภาวะทางจิตใจความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ การที่เด็กเรียนอย่างมีความสุขได้นั้น เขาต้องไม่เกิดความเบื่อหน่ายไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นความจำป็นต้องเรียน หรือถูกบังคับให้เรียน หน้าที่สำคัญของครูและผู้ปกครองคือ พยายามให้เด็กเกิดความสนใจเกิดความรูสึกว่าสิ่งที่เรียนรู้มีคุณค่า เรียนแล้วนำไปใช้ประโยชน์ได้ สิ่งที่สาม คือกระบวนการศึกษาโดยเฉพาะการประเมินผล ควรประเมินความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กในส่วนเนื้อหาและกระบวนการที่ควรเป็นไปตามศักยภาพของเด็ก สิ่งที่สำคัญ ครูและผู้บริหารโรงเรียน ครูรักและเข้าใจเด็ก ผู้บริหารสนับสนุนให้กำลังใจครูและอำนวยความสะดวกทุกทางในการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีความสุข สิ่งที่ทำ คือ พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเข้าใจระบบการศึกษาว่าเด็กจะเรียนรู้ได้ดีถ้ามีความสุข พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเข้าใจศักยภาพของเด็กและส่งเสริมตามความสามารถที่เด็กมี สุดท้ายเมื่อเด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข จะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ดำรงชีวิตอย่างคนที่มีประสิทธิภาพ ดำรงชีวิตอย่างคนที่คิดถึงประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เป็นคนที่มีความสุขในการที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เป็นคนที่มีความสุขในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เป็นคนที่มีความสุขที่จะทำงาน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือเป็นคนที่มีความสุขที่จะทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติและสืบต่อสิ่งที่เป็ความดีและความสุขนี้ไปถึงลูกหลานของเขาเหล่านั้นต่อไป (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์และคณะ, 2544 : 14-29)

การพัฒนาประเทศจึงควรย้าความสำคัญและงบประมาณจากแนวทางเดิมมาสู่การพัฒนาคนโดยองค์รวม และไม่ทิ้งการพัฒนาเศรษฐกิจแต่กลับจะทำให้คนได้อยู่ในภูมิลำเนาของตนเอง ได้อบรมเลี้ยงดูลูกหลานด้วยความรักและความอบอุ่นพ่อแม่ได้ร่วมกับครูในการพัฒนาเด็กเล็กๆ ก็จะได้มีพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคมและร่างกายที่ดีขึ้น ความปรารถนาดีจะทำให้เขาเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขก็จะเป็นจริงได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้อย่างมีความสุข

การเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์อาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการสองอย่าง คือ ความต้องการปรับตัวเองให้เข้ากับสภาวะต่างๆ ให้มีการเปลี่ยนแปลง กับอีกประการหนึ่ง คือ ความต้องการเรียนรู้เพื่อจัดการสรรพสิ่งต่างๆ ให้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่ตนต้องการ การดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนตายจะต้องมีทั้งการปรับตัวและการจัดการควบคู่กันไป ดังนั้น มนุษย์จึงต้องมีการเรียนรู้ตลอดชีพ

การเรียนรู้อย่างมีความสุขก็คือการเรียนรู้ที่มีความพอใจ ผู้เรียนเรียนวิชาใดอย่างมีความสุขก็แสดงว่าผู้เรียนมีความพอใจในวิชานั้น คนที่มีความพอใจในวิชาไหน จะต้องมีความรู้สึกรัก หรือชอบวิชานั้น หนังสือตำราเรียนไม่สามารถทำให้ผู้เรียนรักหรือเกลียดได้ แต่ผู้มีบทบาทสำคัญ คือ ครูผู้สอน ถ้าครูผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจ เห็นว่าบทเรียนนั้นง่ายและมีคุณค่า ผู้เรียนจะรักชอบวิชานั้น และในทางตรงข้าม ถ้าครูผู้สอนไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจผู้เรียนเห็นว่าเป็นเรื่องยากและไม่มีคุณค่า ผู้เรียนก็จะไม่ชอบวิชานั้น กล่าวโดยสรุปก็คือการสอนให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข ก็คือการสอนที่ทำให้ผู้เรียนชอบเรียนในวิชานั้น ซึ่งการสอนที่ทำให้ ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข จะสามารถทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชานั้นๆ อย่างสมบูรณ์ ไม่ใช่เฉพาะแต่จะทำให้ผู้เรียนชอบหรือสนุกสนานเพียงอย่างเดียวลักษณะการเรียนรู้อย่างมีความสุข (จรรยาวัฒน์ ขวัญรัมย์ (2545 : 56)

ความสุขกับการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกกันได้ ถ้าไม่สามารถทำให้คนมีความสุข การศึกษาก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ โดยความสุขที่เกิดจากการศึกษา คือ เกิดจากการมีปัญญาเข้าใจคุณค่าของสิ่งต่างๆ และตอบสนองความใฝ่รู้ โดยการศึกษาจะต้องสร้างความใฝ่รู้ให้เกิดขึ้นด้วยการทำให้ เห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ ถ้าเขารู้ว่าชีวิตต้องการอะไรก็จะเกิดความใฝ่รู้ ความใฝ่รู้ก็จะทำให้เราเกิด ความสุขที่ได้รู้ในสิ่งที่ต้องการรู้ ทำให้คุณค่าชีวิตดีและเป็นชีวิตที่ดีงาม พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต (2547)

การเรียนรู้อย่างมีความสุขมีประโยชน์หลายด้าน เพราะทำให้คนได้เรียนรู้และเพิ่มประสบการณ์ใหม่จากสื่อการเรียนการสอนต่างๆ ทำให้ได้เรียนรู้เท่าทันโลกทั้งทางบวกและทางลบ ที่มีทั้งผลดีและผลเสียต่อตัวเอง ดังนั้นการศึกษาเล่าเรียนจึงเป็นความรู้ที่ไม่มีวันจบสิ้น เพราะโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพราะฉะนั้นการเรียนรู้มากๆ จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทัน

เหตุการณ์ และเป็นคนมีเหตุมีผล ลักษณะของนักเรียนที่เรียนรู้อย่างมีความสุข ลักษณะของนักเรียนที่เรียนรู้อย่างมีความสุขว่ามี ดังนี้ 1) นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรง ร่าเริง แจ่มใส 2) นักเรียนมีการเคลื่อนไหวร่างกายในห้องเรียน 3) นักเรียนได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถ 4) นักเรียนเข้าเรียนได้ตรงตามเวลา 5) นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน 6) นักเรียนได้แสดงออกในด้านความคิด การกระทำและการตัดสินใจ 7) นักเรียนมีความสุขเมื่อได้เข้าเรียน 8) นักเรียนสามารถคิดแก้ปัญหาได้ 9) นักเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะหาคำตอบให้สำเร็จ 10) นักเรียนมีการปรับปรุงผลงานตนเองอยู่เสมอ 11) นักเรียนสนุกสนานกับกิจกรรมที่ทำ 12) นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม 13) นักเรียนชอบวิชาที่เรียน 14) นักเรียนทำแบบฝึกหัดได้ถูกต้อง 15) นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียน 16) นักเรียนปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ 17) นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนๆในห้องเรียน 18) นักเรียนให้เพื่อนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานตนเอง 19) นักเรียนมีการยกย่องชมเชยเพื่อน 20) นักเรียนพร้อมให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของห้อง 21) นักเรียนมีความสามัคคีกับเพื่อนในห้องเรียน 22) นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน 23) นักเรียนมีการแบ่งงานกันทำอย่างเท่าเทียมกัน 24) นักเรียนคิดว่าความสำเร็จของกลุ่มเกิดจากความร่วมมือกัน 25) นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างผู้เรียนด้วยกัน 26) ครูใช้สื่อประกอบการสอน 27) ครูให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ 28) ครูยิ้มแย้มแจ่มใสมีความเป็นมิตรกับนักเรียน 29) ครูให้กำลังใจนักเรียนเวลาทำงาน 30) ครูมีความเป็นกันเองกับนักเรียน 31) ครูเอาใจใส่นักเรียนอย่างทั่วถึง 32) ครูมีคุณธรรมกับนักเรียนทุกคน 33) บรรยากาศในห้องเรียนมีความผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด 34) นักเรียนปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมได้

ทฤษฎีการเรียนรู้มีความสุข สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) มีแนวคิดหลักการ คือ ต้องการให้เด็กได้แสวงหาความรู้ทักษะ ประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข ให้โรงเรียนเป็นแหล่งค้นพบสิ่งมีชีวิตจริงที่เด็กสามารถพบได้ด้วยตัวของตัวเอง ซึ่งแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของทฤษฎีการเรียนรู้มีความสุข เป็นแนวคิดของนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา โดยมี กิตติยวดี บุญซื่อ เป็นหัวหน้าคณะผู้เชี่ยวชาญ ได้ร่วมกันสร้างทฤษฎีการเรียนรู้มีความสุขจากแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน 5 ประการ คือ

1. แก่นแท้ของการเรียนการสอน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งทุกเวลาต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต

3. ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ
 4. ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีจากการสัมผัสและสัมผัส
 5. สาระที่สมดุลเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ คือ ความรู้ ความคิด ความสามารถ และความดี
 จากแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน 5 ประการ ดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิด
 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข 6 ทฤษฎี ดังนี้

ทฤษฎีที่ 1 สร้างความรักความศรัทธา (Love and Respect) การเรียนรู้บนฐานแห่ง
 ความรัก และศรัทธาของนักเรียนที่มีต่อครูและวิชา ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จำเป็น เพราะ
 เมื่อนักเรียนเกิดความรักและสนใจต่อบทเรียน ต่อครูและต่อผู้ร่วมเรียน ทำให้เกิดความรัก
 และความเข้าใจตรงกันในระหว่าง ครู และนักเรียนด้วยกันก็จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ อย่าง
 มีความสุขได้

ทฤษฎีที่ 2 เห็นคุณค่าการเรียนรู้ (Learning Appreciation) แนวคิดนี้ช่วยให้นักเรียนเห็น
 คุณค่าในการเรียนรู้ รู้ว่าเรียนไปทำไม เรียนไปเพื่ออะไร เรียนแล้วได้อะไร เรียนแล้วจะเป็นอะไร
 และเรียนแล้วจะเป็นอย่างไร เมื่อนักเรียนเห็นคุณค่าในสิ่งที่เรียน จะทำให้นักเรียนมีความตั้งใจ
 เรียนและสนใจในการเรียนรู้ โดยมีแนวคิดและการดำเนินการ

ทฤษฎีที่ 3 เปิดประตูสู่ธรรมชาติ (Naturalization) ในบางครั้งการเรียนเฉพาะใน
 ห้องเรียน อาจรู้สึกอึดอัดและคับแคบ นักเรียนจะมีความรู้สึกสดชื่นและมีชีวิตชีวขึ้น หากได้มี
 การออกไป นอกห้องเรียน บทเรียนในห้องเรียนแม้จะสนุกสนานและได้ความรู้เพียงใดแต่การเปิด
 โอกาสให้ นักเรียนออกไปนอกห้องเรียนจะช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเสรีไม่กดดันและเป็น
 ธรรมชาติมากขึ้น โดยมีแนวคิดเน้นให้นักเรียนเกิดความรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

ทฤษฎีที่ 4 มุ่งมาดและมั่นคง (Willing and Firm) การรู้จักตัวเอง รู้จุดดีและจุดด้อยของ
 ตนเอง ยอมรับสถานะแห่งตนไม่ดูถูกตนเอง ไม่โทษคนรอบข้าง ใจกว้างและพร้อมจะปรับปรุงและ
 แก้ไข รู้จักระงับอารมณ์ มั่นใจ และตั้งใจจริง ย่อมจะนำความสำเร็จในชีวิตให้แก่ตน ซึ่งจะนำไปสู่
 ความพึงพอใจในตนเอง เห็นคุณค่าตนเอง และไม่คิดว่าชีวิตของตนเองไร้ค่า คุณสมบัติเหล่านี้จะ
 เพิ่มพูนและพัฒนาได้ในตัวนักเรียน ต้องมีผู้ช่วยเหลือแนะนำและให้โอกาส เมื่ออยู่บ้านต้องการให้
 พ่อแม่ช่วยเหลือ เมื่ออยู่โรงเรียนต้องการให้ครูช่วย เมื่อนักเรียนมีความมั่นใจย่อมจะกล้าเผชิญ
 สถานะต่างๆ อย่างมั่นคง มีความแน่วแน่ในการตัดสินใจ มีความกล้าที่จะเผชิญสิ่งที่จะเกิดขึ้น ทั้ง
 ยังมีหลักการและเหตุผลพอที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกับเวลาบุคคลและสภาพการณ์

ทฤษฎีที่ 5 ดำรงรักษามิตรจิต (Friendship) (กิตติยวดี บุญเชื้อ และคณะ. 2540)จากแนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมและมี สัญชาตญาณของการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวก ไม่ชอบอยู่โดดเดี่ยว แต่อีกด้านหนึ่งของสมองก็ แออัดไปด้วยความคิดเกี่ยวกับตัวเอง ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าคนเราคิดถึงแต่ตนเองนั้นจะเห็น ได้ชัดในเด็ก ยิ่งเล็กเท่าไรวิ่งชัดเท่านั้น เมื่อโตขึ้นก็จะค่อย ๆ ลดลง การที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข จะต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น มีความอ่อนโยนและผ่อนปรน รู้จักประมาณความสามารถแห่งตนไม่มุ่มมั่นเอาชนะ โดยหลักแล้วนักเรียนควรจะได้เรียนรู้ว่า คนเราแม้จะคิดต่างกัน แต่ถ้ามีจุดหมาย ปลายทางอันเดียวกัน ยอมรับฟังกันและกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เห็นความสำคัญของกันและกันทำงานร่วมกัน โดยไม่มีอคติ อดทนและอดกลั้น ให้อภัยและให้ออกสา ยอมรับเหตุผลและความเปลี่ยนแปลง สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สื่อความคิดและความรู้สึกด้วยความสุภาพอ่อนโยน จริงใจและให้เกิดเกียรติให้กำลังใจแก่กันแล้วความสำเร็จย่อมจะอยู่ไม่ไกล

ทฤษฎีที่ 6 ชีวิตที่สมดุล (Equilibrium of Life) การรักษาสสมดุลของชีวิต คือการปรับตัวเอง ให้อยู่ในความพอเหมาะพอดี รู้ขีดจำกัดของความปรารถนาส่วนตน มีการประพฤติปฏิบัติที่งดงาม ไม่มากไม่น้อย มีความสำรวม ไม่หลงตัวเองและขณะเดียวกันก็ไม่ดูถูกตัวเอง ผู้ที่ปฏิบัติเช่นนี้ได้ย่อมมีความสุข

และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างมีความสุขนั้น พบว่า การ เรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญหลายประการ เช่น จาก การศึกษาของมารุต พัฒนาผล (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสุพรรณบุรีผลการวิจัย พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง ความสามารถในการปรับตัวและเจตคติต่อครูผู้สอน ส่งผลทางบวกต่อความสุขในการเรียนรู้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่งผลทางบวกต่อ ความสุขในการเรียนรู้และคุณลักษณะของครูผู้สอนส่งผลทางบวกต่อความสุขในการเรียนรู้ และจากการศึกษาวิจัยของแพรวพรรณ พิเศษ (2548) ที่ได้วิจัยพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อ การเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขสูงสุด คือ การเรียนการสอน รองลงมา ได้แก่ ลักษณะครู ลักษณะนักเรียน ลักษณะเพื่อนในกลุ่มและลักษณะพ่อแม่ผู้ปกครอง รวมถึง

สายสมร โลหะกิจ (2546) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดย วิธีการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) จำนวน 40 คนเห็นว่าจุดเด่นทั้งหมดของการสอนโดยวิธีการเรียนรู้ที่มีความสุข ซึ่งผลการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีการเรียนรู้ที่มีความสุข ทำให้นักเรียนสนใจกระตือรือร้นมี ความสุขและสนุกสนานในการเรียนนักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและมีความมั่นใจในการ แสดงความคิดเห็นกล้าแสดงออกสามารถแก้ปัญหาและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับกรมวิชาการที่ได้ศึกษาจากเด็กที่สนใจเรียนและไม่สนใจเรียน พบว่าเด็กมาโรงเรียนแล้วมีความสุขมีปัจจัย 3 ประการ คือ รักโรงเรียน รักครูและรักเพื่อน รักครูเพราะครูสอนดี ครูใจดีและ มีความรู้ รวมถึงงานวิจัยของ บพิตร อิสระ (2550) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปว่า การเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงสูงสุด จากสิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ ได้ในชีวิตประจำวัน รองลงมาตามลำดับ คือ คุณลักษณะภายในตนเอง การได้รับการยอมรับ คุณลักษณะของครู การจัดการเรียนการสอนและการได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ สำหรับตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอน และรองลงมาตามลำดับ คือ คุณลักษณะของครูและการได้รับการยอมรับ โดยการจัดการเรียนการสอนส่งอิทธิพลทางอ้อม ผ่านตัวแปรด้านคุณลักษณะภายในตนเอง การได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจและสิ่งที่ เรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงงานของ รวิวรรณ คำเงิน รุ่งนภา จันทรา (2553) ที่ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาพยาบาลใน โครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปได้ว่า ปัจจัย ด้านครอบครัว ด้านตัวนักศึกษา และด้านเพื่อน เป็นตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์การเรียนรู้ อย่างมีความสุขของนักศึกษาพยาบาลในโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ และนอกจากนี้ นฤมล อึ้งเจริญ (2552) ได้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยบางประการกับการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างมีความสุขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลต่อการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างมีความสุขมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสุข (FART)

รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสุข (FART) ประกอบด้วย สัมพันธภาพในครอบครัว (Family relationship) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motivation) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (Relationship between students and peers) คุณภาพการสอนของครู (Teacher teaching quality) มีรายละเอียดดังนี้

1. สัมพันธภาพในครอบครัว (Family relationship) การแสดงออกด้านพฤติกรรมที่คนในครอบครัวปฏิบัติต่อกัน กล่าวคือความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ แม่ ลูก พี่น้อง ที่มีความรักใคร่ห่วงใยกัน ไว้วางใจกัน ปรับตัวเข้าหากัน มีกิจกรรมร่วมกัน ให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ดีต่อกัน ให้โอกาสแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกันตลอดจนสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจกัน ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีจะต้องมีความรักใคร่ห่วงใยกัน ไว้วางใจกัน ปรับตัวเข้าหากัน มีกิจกรรมร่วมกัน ให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ดีต่อกัน ให้โอกาสแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกันตลอดจนสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจกัน ประกอบด้วยพ่อแม่/ผู้ปกครองทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นและรักครอบครัว นักเรียนมีปัญหาพ่อแม่/ผู้ปกครองจะเป็นที่ปรึกษาที่ดี และพ่อแม่/ผู้ปกครองให้กำลังใจเมื่อนักเรียนมีปัญหาในการเรียน

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motivation) เป็นความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวังทั้งในด้านการเรียนและการทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ประกอบด้วย การตั้งความหวังไว้สูงและพยายามทำให้ได้อย่างที่หวัง ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนตลอดชอบแก้ปัญหาด้วยวิธีของตนเองไม่ชอบตามใคร

3. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนกับเพื่อนปฏิบัติต่อกัน ด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว ทั้งในและนอกห้องเรียนได้แก่ การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในเรื่องการเรียนและเรื่องส่วนตัว การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันตลอดจนการร่วมมือกันในการทำงานและกิจกรรมต่างๆตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้เกิดความสำเร็จด้านการเรียน ประกอบด้วย การความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเรียนแก่กันและกัน การรับฟังปัญหาของกันและกันด้วยความเต็มใจและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือกันและกัน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมภายในชั้นเรียน

4. คุณภาพการสอนของครู Teacher teaching quality ครูมีความสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กเป็นอย่างยิ่ง ครูควรมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ตนสอนเป็นอย่างดี

ควรจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน เพราะว่าคุณภาพการสอนของครูสะท้อนได้จากตัวนักเรียน กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูที่มีบทเรียนสนุก น่าสนใจ จัดบรรยากาศในการเรียนและสื่อ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีกิจกรรมการเรียนที่หลากหลาย เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนมีส่วนร่วมการเรียนรู้ตลอดจนมีการวัดประเมินผลที่หลากหลายและประเมินตามสภาพจริง ประกอบด้วย การใช้เทคนิคการสอนที่น่าสนใจการวัดประเมินผลตามสภาพจริง การมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย

รูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุข (FART) นี้ ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนจึงควรส่งเสริมการสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน และได้ทราบถึงความสามารถความถนัดที่แท้จริงของตนเพื่อที่จะได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนถนัดและสนใจ และทำให้ได้อย่างหวังเพื่อที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข สำหรับคุณภาพการสอนของครูส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ดังนั้นครูควรพัฒนาตนเองให้มีความมุ่งมั่นในการสอน มีความกระตือรือร้นและตั้งใจในการสอน ควรเตรียมการสอนและสื่อล่วงหน้า เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เอาใจใส่การเรียนของนักเรียนอย่างทั่วถึง วัดประเมินผลตามสภาพจริง สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในขณะที่สอน เพราะครูเป็นผู้นำทางการเรียนรู้ที่มีเพียงจะส่งเสริมให้นักเรียนรักการเรียนรู้และมีความสุขในการเรียนรู้ แต่ต้องสร้างคุณลักษณะของการเป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น พึงตนเองให้มากกว่าพึงคนอื่น และมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไปในอนาคต อันจะส่งผลต่อครู ผู้บริหารและผู้ปกครองที่จะนำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขได้ต่อไปในอนาคต

สรุป

รูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุข (FART) ประกอบด้วย สัมพันธภาพในครอบครัว (Family relationship) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motivation) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (Relationship between students and peers) คุณภาพการสอนของครู (Teacher teaching quality)

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2544). **คู่มือกิจกรรมเสริมสร้าง ความฉลาดทางอารมณ์ เด็กอายุ 3-11 ปี**. นนทบุรี: โรงพิมพ์ ร.ส.พ. นนทบุรี.
- กิตยวดี บุญซื่อ และคณะ. (2540). **ทฤษฎีการเรียนรู้มีความสุข ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้าน หลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- จรรยาวัจน์ ขวัญภิรมย์. (2545). **ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบกระบวนการกลุ่ม เล่นและเรียนคณิตศาสตร์ให้มีความสุข**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- นฤมล อึ้งเจริญ. (2552). **การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยบางประการกับการ การเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างมีความสุขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มกรุง ธนบุรี สังกัด กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต (การวิจัยและสถิติ ทางการศึกษา)**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- บพิตร อิสระ. (2550). **การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- ประสงค์ ปุกคำ. (2554). **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ อย่างมีความสุขของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย, เชียงราย**.
- แพรวพรรณ พิเศษ. (2548). **โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ อย่างมี มหาวิทยาลัยบูรพา**.
- รวีวรรณ คำเงิน และรุ่งนภา จันทรา. (2553). **ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของ นักศึกษาพยาบาลในโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้. สุราษฎร์ธานี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุราษฎร์ธานี**.
- สายทิพย์ แก้วอินทร์. (2548). **การเรียนรู้อย่างมีความสุขกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์). วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น**.

ผู้เขียน

ปานทิพย์ พอดี

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

๑ หมู่ ๔ ตำบลท่าจี่ อำเภอมะนัง

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๒๘๐

E-mail : pantippordee@gmail.com